

A 1747/välfärd

Afgreiðsla Norræna velferðarnefndin

Nefndarálit Norrænu velferðarnefndarinnar um
þingmannatillögu um forvarnir gegn kulnun í starfi

Tillögur

Norræna velferðarnefndin leggur til að

Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar

að tilnefna rannsakanda eða starfshóp til að, á grundvelli nýjustu rannsókna, kortleggja orsakir, leiðir til aðgerða og framlag yfirvalda í norrænu löndunum í því skyni að fyrirbyggja kulnun í starfi og bæta sálfélagslegt vinnuumhverfi.

Bakgrunnur

Þingmannatillaga Norrænna vinstri grænna var kynnt og rædd á þingi Norðurlandaráðs 31. október 2017.

Þingmannatillagan

Tillagan byggir á að þreytuheilkenni verður æ algengara á öllum Norðurlöndunum og bendir á mikilvægi andlegs og félagslegs vinnuumhverfis. Á vinnumarkaði nútímans eru stór viðfangsefni sem lúta að vellíðan fólks á norrænum vinnustöðum. Niðurstöður rannsóknar dönsku rannsóknastofunnar í vinnuvernd (*Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø*) sýna að veikindadögum hefur fjölgað á vinnustöðum og geðheilsu launafólks hefur hrakað.

Þreytuheilkenni verður æ algengara á öllum Norðurlöndunum. Streituvaldandi vinnuumhverfi getur reynst starfsfólki dýrkeypt með langvarandi veikindafjarveru og það getur í versta falli átt á hættu að detta út af vinnumarkaði. Alvarlegar afleiðingar vinnutengdrar streitu eru t.a.m. svefntruflanir, einbeitingarerfiðleikar, skapstyggð og líkamlegir kvillar. Algeng líkamleg sjúkdómseinkenni eru t.a.m. hár blóðþrýstingur, höfuðverkur og verkir í hnakka, vöðvum og liðum. Streita getur valdið vinnuslysum, styttn starfsaldur fólks og aukið veltu á starfsfólki. Um helming glataðra vinnudaga á evrópskum vinnumarkaði á árinu 2014 mátti rekja til streitu.

Það er ekki eingöngu starfsfólkið sem þjáist af þreytuheilkenni á vinnumarkaðnum. Rannsókn finnska lífeyristryggingafélagsins Elo sýndi að einum af hverjum fjórum fyrirtækjaeigendum í Finnlandi, yngri en 36 ára, þætti erfitt að samræma vinnu og frístundir og væri hætt við kulnun.

Þessu fylgir einnig kostnaður fyrir samfélagið, fyrirtækin og opinberar stofnanir

vegna framleiðslutaps og aukinna útgjalda í heilbrigðisþjónustu.

Núverandi norrænar aðgerðir

Nýja samstarfsáætlunin í vinnumálum fyrir tímabilið 2018–2021 felur í sér „*Styrkja gott vinnuumhverfi fyrir bæði konur og karla, m.a. með því að koma í veg fyrir vinnutengda sjúkdóma og slys auk þess að ryðja úr vegi óásættanlegum vinnuaðstæðum*“ sem eitt af fjórum áherslusviðum. Á vinnuumhverfissviðinu kveður á um eflingu bæði félagslegs og andlegs vinnuumhverfis. Áhersla er hér lögð á að tryggja að nýta megi sem best starfskrafta hvers starfsmanns um leið og gott og sjálfbært vinnuumhverfi er tryggt alla starfsævina.

Mikilvægi tillögunnar með tilliti til heimsmarkmiðanna um sjálfbærni í Dagskrá 2030 (Agenda 2030).

Markmið tillögunnar er að bæta andlegt vinnuumhverfi til að fyrirbyggja kulnun og þreytuheilkenni, en það tengist 8. sjálfbærnimarkmiði SP *Góð atvinna og hagvöxtur*. Með því að standa vörð um mannauð vinnustaða með fyrirbyggjandi aðgerðum sem er miðlað áfram tengist tillagan hlutamarkmiði 8.5 um að *Eigi síðar en árið 2030 verði full og afrakstursmikil atvinna og mannsæmandi störf að veruleika fyrir allar konur og karla, meðal annars fyrir ungt fólk og fatlað fólk, og sömu laun verði greidd fyrir jafnverðmæt störf*.

Sjónarmið nefndarinnar

Á þingfundi um þingmannatillöguna kom fram að allir flokkahópar litu á vaxandi vanda tengdan kulnun í starfi sem mikilvægt mál þar sem hægt væri að læra hvert af öðru á Norðurlöndum.

Flokkahópur hægrimanna benti sérstaklega á að flest veikindaleyfi varða geðrænan heilsuvanda. Hópurinn telur vera mikilvægt að rannsaka þá þætti sem hafa stuðlað að þessari þróun. Ýmsar ólíkar ástæður liggja að baki kulnun, ekki bara tengdar vinnustöðum, og því er mikilvægt að skoða vandann frá breiðu sjónarhorni lýðheilsu.

Ástæða þess að flutningsmenn tillögunnar, Norræn vinstri græn, fyrst og fremst skoða hlutverk vinnustaða er að kulnun veldur verulegu framleiðslutapi þegar margir einstaklingar veikjast samtímis. Menn líta svo á að stjórnámálamenn beri ábyrgð á að sjá til þess að vinnumarkaðurinn virki vel – bæði fyrir einstaklingana og fyrirtækin. En Norræn vinstri græn eru jákvæð gagnvart því að skoða vandann frá víðum sjónarhóli lýðheilsu og ná þar með til þátta sem ekki tengjast vinnuumhverfi.

Flokkahópur jafnaðarmanna benti á að vandamál tengd kulnun eru einnig stór áskorun að því er varðar almannatryggingakerfið og fagnar því að málið er skoðað á víðum grundvelli. Norræn vinstri græn eru sammála mikilvægi þess að skoða útgjöld samfélagsins.

Flokkahópur miðjumanna fagnaði tillögunni sem þeir töldu tilvalda leið til að hjálpa því fólki sem kinkar undan hörðum kröfum nútíma samfélags. Vandinn varðar einnig fjölda ungs fólks sem er á örorkulífeyri vegna skertrar starfsgetu. Forvörnum gegn

kulnun í starfi hefur ekki verið gefinn nægilega mikill gaumur né hefur verið hugað nægilega að andlegri vellíðan.

Auk nauðsynjar á að aðstoða þolendur við að komast aftur á vinnumarkað var einnig vísað til fjölskyldulífs þolenda í umræðunum. Fyrir einstaklinginn, og samfélagið í heild, er mikilvægt að komast á réttan kjöl á nýjan leik – ekki bara á vinnustaðnum heldur einnig í lífinu öllu. Því miður eiga margar fjölskyldur um sárt að binda af völdum andlegs vinnuumhverfis. Mikilvægt er að bregðast við svo þolendur geti öðlast gott líf á nýjan leik.

Að lokum var vísað til þess að Norðurlöndin vinna á virkan hátt gegn kulnun í starfi. Markmið tillögunnar er að safna góðum dæmum frá norrænu löndunum til þess að geta á sem bestan hátt hjálpað þolendum. Áhersla var lögð á að styðja veika einstaklinga án þess að beita of miklum þrýstingi því það gæti gert illt verra, auk þess að skoða þau tækifæri á veikindatímabilinu sem geta auðveldað endurkomu á vinnumarkað. Með því að líta heildstætt á vandann með forvarnir í huga ættu að gefast verulega mörg tækifæri til að standa vörð um mannauð vinnustaða á sómasamlegan hátt.

Stokkhólmi, 24. janúar 2018

Anna-Maja Henriksson (sv)
Dennis Dioukarev (SD)
Jenis av Rana (Mfl.)
Karen J. Klint (S)
Ketil Kjenseth (V)
Lennart Axelsson (S)

Maria Stockhaus (M)
Mika Raatikainen (saf)
Nina Sandberg (A)
Ólafur Ísleifsson (Flf)
Rikard Larsson (S)
Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)